

Вишпольська І. С.

Київський університет імені Бориса Грінченка

СЕМАНТИКА ЛЮБОВІ У КАНОНІЧНОМУ ТЕКСТІ НОВОГО ЗАВІТУ

Статтю присвячено дослідженню семантики любові в канонічному тексті Нового Завіту. Релігія як один з давніх соціальних інститутів є об'єктом чисельних наукових розвідок: культурології, соціології, релігієзнавства та ін., що пов'язане з важливою соціальною роллю релігійних функцій й значним впливом релігії на формування світосприйняття людини. Це зумовлює підвищений інтерес до релігійного дискурсу, дослідження якого дозволяє встановити зв'язок між свідомістю та мовою, детермінувати процес пізнання як навколишнього середовища, так й внутрішнього світу людини, визначити матричні домінанти комунікативних процесів і важелі впливу на людську свідомість.

Завдяки розвитку мас-медіа, що є ефективним засобом поширення будь-якої інформації і «валютою» XXI ст., релігія стає доступною кожній людині й поширюються швидко та без обмежень, що не тільки обґрунтовує науковий інтерес, а й появу нових категорій релігійного дискурсу: «масмедійного релігійного дискурсу» або «релігійного медіадискурсу», що ще раз підкреслює важливість цього дослідження.

Когнітивність релігійного дискурсу полягає в утворенні ціннісних орієнтацій, певних поглядів, переконань, що впливають на домінантну поведінку індивідуума. Ядром релігійного дискурсу є система цінностей, найголовнішою, найвищою й абсолютною з яких є любов. Любов представляє собою важливий концепт як для фізичного, земного світу, так і відіграє значну роль у релігійних концепціях. Значна кількість досліджень, що присвячені релігійному дискурсу й концепту «любов», з їхньою спрямованістю на синтез уже обґрунтованих наукових положень й отриманих результатів, не тільки не виключають можливості пошуку нових підходів, що зумовлене особливостями концептуалізації лінгвістичних артефактів, але й свідчать про актуальність та необхідність дослідження концепту «любов» крізь призму лексичних особливостей одного із законотворчих текстів – Нового Завіту. Це дослідження дозволить з'ясувати підґрунтя формування концепту «любов» у англомовному релігійному дискурсі.

Ключові слова: любов, семантика любові, канонічний текст, Новий Завіт, релігійний дискурс, концепт «любов».

Постановка проблеми. Серед дискурсивних моделей релігійний дискурс є окремим типом, унікальною рисою якого є участь Бога як суперагента, ключовим учасником й одночасно творцем, джерелом постулатів [1]. Основою християнської доктрини, концептуальним базисом вчення Біблії та головною цінністю духовного світу християн є любов, що посідає важливе місце серед різних антропологічних питань. Роль концепту *Love* є значною в кожній культурі світу, що зумовлює актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Релігійний дискурс є об'єктом численних досліджень. Найбільш фундаментальною спробою тлумачення релігійного дискурсу є праці В. І. Карасика. Структура релігійного дискурсу, на думку автора, включає: цілі, цінності, стратегії, хронотоп, тексти, різновиди та жанри, матеріал (усний, письмовий), учасників (агенти, клі-

енти) [6]. Семантично-структурні особливості богословсько-релігійного жанру розглядається І. В. Ждановою [5]. Крізь призму прецедентності й мовних актів релігійний дискурс досліджується Є. В. Бобирьовою [3]. Науково-технологічний прогрес змінив ставлення світу до інформації, призвів до появи нових інформаційних інструментів і не тільки не зменшив вплив релігійних течій на свідомість людства, а й призвів до збільшення інтересу до релігійних конфесій та розвитку нових напрямів. Так, масмедійний релігійний дискурс аналізується у працях Т. Г. Добросклонської, В. Титаренко, В. Кулика, К. Чумакової, М. В. Бурдейної. І. В. Богачевська досліджує релігійний дискурс, який розуміється як релігійний текст у ситуації реального спілкування, а особлива увага приділяється повноті, правильності й логічності висловлювань релігійного тексту шляхом аналізу мовної, лексико-граматичної «тканини»

релігійного тексту [4]. Питанням ідентифікації канонічності тексту присвячені праці М. О. Новаківича, Н. В. Середи, О. Лосєва, Я. Ассмана.

Ще більша увага дослідниками приділяється питанню любові, що аналізується крізь призму художніх текстів (Т. В. Соловйова, Ю. А. Янченко, В. В. Корольова, М. С. Обихвіст), як лінгво-культурний когнітивний феномен (В. А. Маслова, Дж. Лакофф, М. Джонсон, М. О. Кузнецова, А. М. Ходус), з погляду на особливості віддзеркалення в мовних картинах світу (С. В. Форманова, О. С. Форманова, Л. Ю. Сінна, Л. Ф. Щербачук, А. Огар), з погляду на визначення концептосфери (Г. П. Джінджолія, М. О. Кузнецова та А. М. Ходус). Віддзеркалення концепту любові в релігійному дискурсі досліджується С. Г. Воркачовим, Л. Г. Конотоп, Н. В. Вдовиченко.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у визначенні засобів і семантичних особливостей реалізації концепту «любов» у канонічних текстах Нового Завіту.

Виклад основного матеріалу. Незважаючи на те, що існує значна кількість спроб тлумачення поняття «релігійний дискурс» з урахуванням різних аспектів, учені єдині в одному: релігійний дискурс є інституціональним. Для аналізу інституційного дискурсу дослідники вважають за необхідне розглянути такі компоненти: 1) учасники, 2) хронологія, 3) цілі, 4) цінності (в тому числі й ключовий концепт), 5) стратегії, 6) матеріал (тематика), 7) різ-

новиди та жанри, 8) прецедентні (культурогенні) тексти, 9) дискурсивні формули [6].

Цікавою є ідея сприйняття релігійного дискурсу як сукупності мовних актів, що використовуються в релігійній сфері, та як єдності певних дій, орієнтованих на залучення людини до віри, сукупність мовних комплексів, що супроводжують процес взаємодії комунікантів [1]. Проведене дослідження дозволило сформуувати комунікаційну модель (рис. 1).

Встановлено, що є два основних агенти в комунікаційній моделі: Бог (божественна сила та ін.) як джерело божественного задуму та люди. При цьому божественні агенти представлені як самою божественною силою, так і посередниками (Ісус, ангели). Земними агентами є посередники, що забезпечують реалізацію божественного задуму на Землі й включають будь-яких осіб, що покликані сприяти досягненню головної мети релігійної комунікації. Щодо предмету релігійної комунікації також вважаємо за доцільне відокремити божественний предмет, що спрямований від Бога/ божественної сили й включає цінності, ідеологію, принципи, артефакти та земний предмет, що спрямований від людини до Бога та представлений зверненнями людей. Клієнтами виступають люди – потенційні та реальні послідовники релігійних культів [6].

На підставі проведеного дослідження запропоновано таке тлумачення поняття «релігійний дискурс»: релігійний дискурс – це один із різновидів

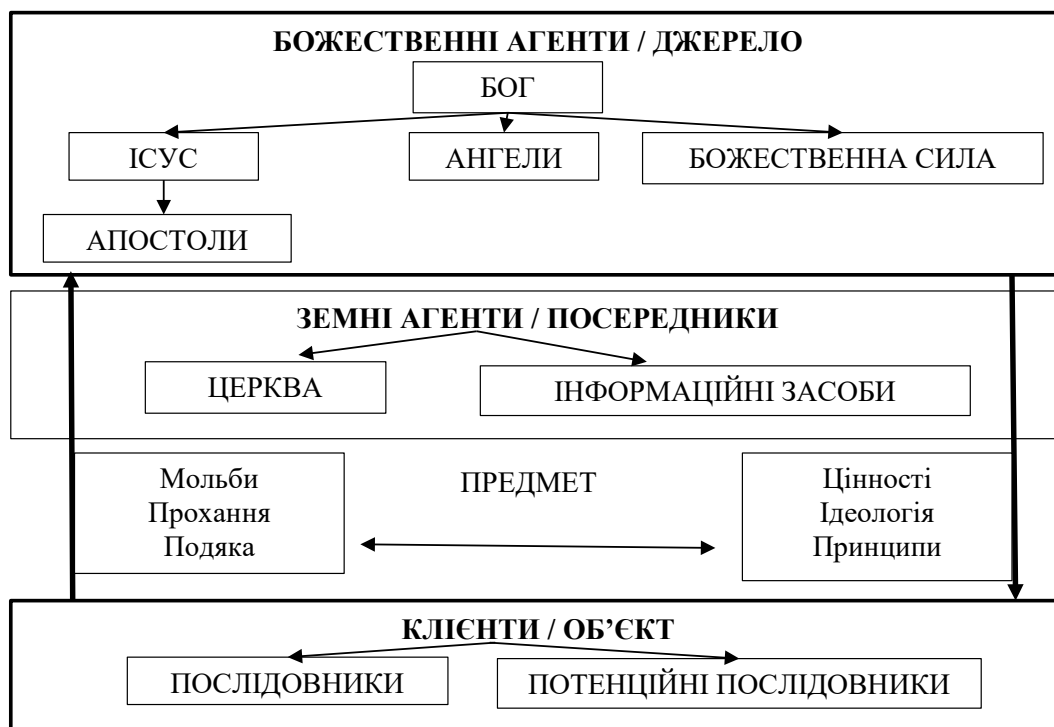

Рис. 1. Комунікаційна модель релігійного дискурсу

інституційних дискурсів, якому притаманні специфічні риси, що відрізняють його від аналогічних: об'єктом виступає характер взаємозв'язків між комунікантами; постулати релігійного дискурсу є певним абсолютом, що не потребує жодних аргументацій й не підлягає критиці.

Основою релігійної доктрини є релігійні тексти, що є одними з найдавніших форм писемної мови й покликані тлумачити закони, за якими функціонує релігійне суспільство, й обумовлювати, фіксувати цінності та норми, котрі є абсолютними як для послідовників, так і релігійної комунікації в цілому [1]. Популярне твердження «віра не потребує доказів» свідчить про особливість релігійного пізнання, а саме про те, що знання формується на підставі догм та певних містичних уявлень. Істина в релігійних ученнях сприймається не крізь призму відповідності реальності, а в порівнянні з Абсолютом, характеристики якого зафіксовано в сакральних релігійних текстах.

Існує думка, що відкрита артикуляція ціннісно-нормативних основ релігії зумовлена нормативним статусом. Прецедентні вислови, що функціонують у рамках релігійного дискурсу, поділяють на: а) канонічні, що вживаються без змін; б) трансформовані, що зазнали зміни [7]. У межах трансформованих висловлювань можна виділити ті, в яких має місце: заміщення (замість будь-якого канонічного слова використовується інше й на нього падає смислове навантаження); контамінація (з'єднання двох прецедентних висловлювань в одне); зміна смислового вектору висловлювання [5]. Варто зауважити, що поняття «сакральний» та «канонічний» не є тотожними, незважаючи на одночасне застосування по відношенню до релігійних текстів, зокрема текстів Нового Завіту. Термін «сакральний» зумовлює сутність, зміст тексту, а «канонічний» – характер, у даному випадку – обов'язковість, істинність, категоричність.

Любов представляє собою ключовий концепт для фізичного, земного світу і відіграє значну роль у релігійних концепціях. Це свідчить про важливість дослідження змістовних елементів

концепту «любов». Форма слова любов не схожа на те явище, яке воно означає. Концепт *Love* не має денотату у звичному, матеріальному розумінні цього поняття. Його референт (конкретні явища дійсності, що виражені формою цього знаку) – це духовні прояви внутрішнього світу людини, почуття, до яких не можна доторкнутися чи які неможливо побачити, але можна описати, перераховуючи їх ознаки. Основою формування концепту *Love* є розуміння ознак, які умовно прийняті в певному лігвокультурному суспільстві.

Обов'язковою умовою існування будь-якого нематеріального концепту, в тому числі любові, є наявність комунікаційної взаємодії та вектору спрямованості, тобто суб'єкта та об'єкта. Диференціюючи комунікаційні змістовні концепту *Love*, виявлено, що в Новому Завіті простежуються три типи любові:

1. Любов божественна (любов Бога, любов між Богом та Ісусом, любов Ісуса), що знаходить своє відображення у наданні характеристики поняттю, тлумаченні шляхів відображення проявів любові.

2. Любов між божественним та земним (любов Бога й Ісуса до людей, і навпаки), де є два суб'єкти – божественне та людське.

3. Любов земна, де суб'єктами є люди, а предметом – взаємодія між собою.

Комунікаційна структура любові представлена на рис. 2.

Вартим уваги є той факт, що вектор божественної любові спрямований від Бога до Ісуса та людей, від Ісуса – до людей, від людей – до Бога, однак відсутній вектор від Ісуса до Бога (рис. 3). Любов Бога до Ісуса не є звичайною, про що свідчить паралельне використання лексем *Servant* та *Beloved*: *My Servant whom I have chosen, My Beloved in whom My soul is well pleased*. Проявом божественної любові є служіння, виконання певних завдань, за які Ісус не отримує винагороди. Однак винагорода за любов передбачається для бідних: *Has God not chosen the poor of this world to be rich in faith and heirs of the kingdom which He promised to those who love Him?* [2, Як. 2:5].

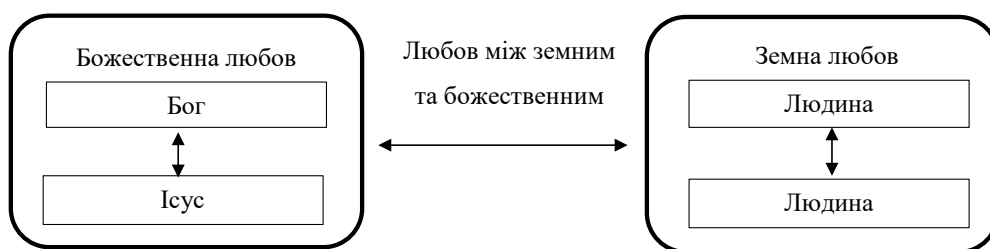

Рис. 2. Комунікаційна структура концепту «любов»

Для підвищення якості аналізу лексичні одиниці були згруповані відповідно: номінація та дескрипція. Номінація в даній виборці включає іменники: *His love, My Servant*, синтаксичні колокації: *loved, beloved*, займенники для позначення вектору: *His, My*. Дескрипція містить протиставлення, прикметники, дієслова й іменники.

У процесі аналізу визначена кількість позитивних та негативних лексичних одиниць. Встановлено, що у текстах про божественну любов кількість позитивної лексики майже абсолютна (92%). Це свідчить про позитивний характер божественної любові та позитивну направленість вектору.

Інтегральність та єдність божественної та людської любові ми знаходимо в таких постулатах: «*Beloved, let us love one another, for love is of God; and everyone who loves is born of God and knows God*» [2, 1Ів. 4:7], «*God is love, and he who abides in love abides in God, and God in him*» [2, 1Ів. 4:16-17], «*...as I have loved you, that you also love one another*» [2, Ів. 13:34]. Джерелом любові є Бог, а відчування любові є Бог та шлях до Бога, до народження у божественному, пізнання Бога до Бога в собі.

Однак у такому твердженні любов є зобов'язанням слідувати наказам: «*This is love, that we walk according to His commandments This is the commandment, that as you have heard from the beginning, you should walk in it*» [2, 2Ів. 1:6].

Семантичний аналіз дає змогу виявити значення любові крізь призму лексеми *commandment* як життя в чіткій відповідності до абсолютних, безсумнівних наказів Бога, які побудовані з ураху-

ванням відповідальності з метою контролю групи людей, що отримують винагороду у вигляді певних благ за те, що підкорилися й слідують наказам (рис. 4).

Роль любові у взаємодії між божественним та земним передається заповіддю: *Love has been perfected among us in this: that we may have boldness in the day of judgment; because as He is, so are we in this world* [2, 1Ів.4:17]. Перша частина речення обумовлює тему, що розкриває сутність любові між Богом та людьми: любов вдосконалена нами.

На увагу заслуговує і твердження, в якому не тільки зустрічається певне протиріччя, а й проголошуються протилежні ідеологічні концепції: *For whom the LORD loves He chastens, And scourges every son whom He receives* [2, Євр. 12:6]. Лексема *chasten* має значення: *To correct by punishment or reproof; take to task, To restrain; subdue: chasten a proud spirit, To rid of excess; refine or purify*. Схоже значення має лексема *scourge: to punish, chastise, or criticize severely*. Тобто Бог суворо карає тих, кого любить і приймає до себе.

Незважаючи на це, порівняльний аналіз характеру лексичних одиниць показав, що заповіді, які стосуються взаємодії божественного та земного, містять 90% позитивної лексики.

Вища формула земної любові звучить так: «*Greater love has no one than this, than to lay down ones life for his friends*» [2, Ів. 15:13]. Любов до ближнього охоплює все навколишнє середовище людини: батьків, родичів, знайомих та незнайомих, навіть ворогів. При цьому варто звернути увагу на поняття «ближнього», яке стосується

Рис. 3. Вектор божественної любові

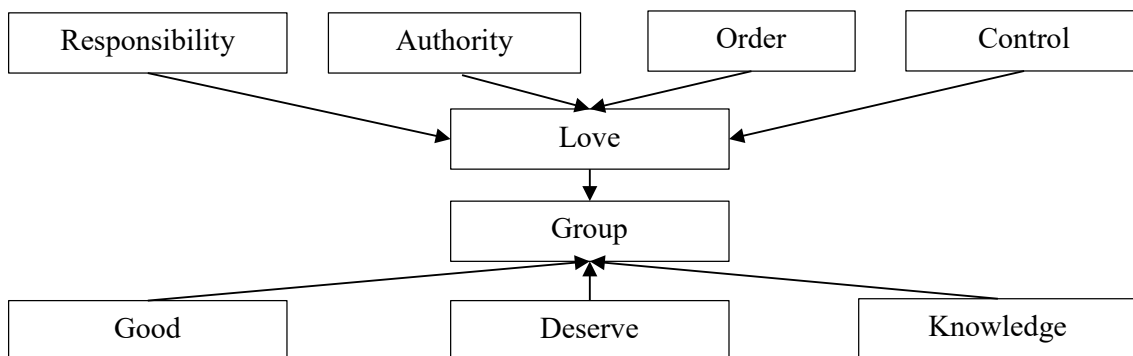

Рис. 4. Основні базові семи любові крізь призму лексеми *commandment*

кожного, з ким взаємодіє людина, що реалізується: 1) через почуття симпатії, доброзичливості до людей, що оточують [2, 2Кор. 8:8, 2, Еф. 4:2, 2, 1Сол. 3:12, 2, Мк.12:33, 2, Рим. 15:30, 2, Флп. 1:9, 2, 2Сол. 1:3]; 2) через любов до братів [2, 1Пет. 2:17, 2, 1Пв. 2:10, 2, 1Пв. 3:14, 2, 1Пв. 4:21, 2, Рим. 12:10, 2, Рим. 13:8, 2, Рим. 14:15, 2, 1Сол. 4:9, 2, Флм. 1:16, 2, Євр. 13:1, 2, 1Пв. 3:16, 2, Флм. 1:7, 2, 2Пет. 1:7, 2, 3Ів. 1:5]; 3) через любов до ворогів [2, Мф. 5, 43–46, 2, Лк. 6:27, 2, Лк. 6:32, 2, Лк. 6:35, 2, Рим. 11:28, 2, Одкр. 12:11]; 4) шляхом любові до батьків [2, Мф. 19:19]; 5) через поняття пробачення [2, Лк. 7:42, 2, Лк. 7:47]; 6) через божественну любов як причину й одночасно зразок любові: «*Beloved, if God so loved us, we also ought to love one another*» [2, 1Пв. 4:11, 2, 1Пв. 4:12].

Варто відзначити, що символами концепту є дві лексеми: *love, honor*. Тлумачення лексеми *honor* таке: *honesty, fairness, or integrity in one's beliefs and actions, a source of credit or distinction; to regard or treat (someone) with admiration and respect, to give special recognition to*. Тобто любов земна – це повага.

Структура емоційної змістовної земної любові відповідно до об'єкту представлена на рис. 5.

Якщо любов до Бога трактується шляхом використання значної кількості лексем на позначення заборони й наказу, то любов земна є добровільною, що виражається через такі лексеми: *not by commandment, testing, let*. Те, що заповіді є за своєю сутністю наказом, передається шляхом застосування модального дієслова *shall*, що не тільки означає пропозицію, пораду, а й у формальних документах використовується для висловлювання наказів і обов'язків, на відміну від модального дієслова *should*, що висловлює більш м'яку форму обов'язків або поради. Доброзичливий характер підкреслюється тим, що в цьому розділі ми спостерігаємо максимальну концентрацію позитивної лексики (97%). Очевидним є те, що

земна любов є певним переживанням, особистим досвідом, має індивідуальні риси в залежності від її суб'єкту та об'єкту. Тобто земне сприйняття любові є суб'єктивним результатом власного емпіричного досвіду.

Висновки і пропозиції. Релігійний дискурс – це один із різновидів інституційних дискурсів, який відрізняється канонічністю, безпрецедентністю, обов'язковістю, абсолютністю. Ключовою ознакою релігійного дискурсу є сакральність і ціннісна змістовна, які забезпечують формування когнітивного та емоційального концепту в адресата.

Релігійні тексти – це одна з форм й одночасно один з об'єктів релігійного дискурсу, що характеризуються сакральністю та канонічністю.

Ядром концепту «любов» у Новому завіті є дія, і саме вчинки є індикатором присутності або відсутності любові. Саме визначення любові є певною інструкцією, яка з огляду на концентрацію негативної лексики й заперечень покликана обумовити, що людина не повинна робити. Найбільш важливою ознакою, матричною домінантою є охоплення всього. Тобто хронотопні маркери предметів, часу, місця. Любов у Новому завіті – це об'єкт комунікації між двома ключовими комунікантами: божественним та земним. Предметом є правила поведінки, які одночасно обумовлені, сформовані поняттям «любов» й спрямовані на те, як досягти любові. Кількість позитивної лексики зростає від божественної до земної любові, що свідчить про зниження менторства й збільшення добровільності.

Любов у релігійній доктрині – догма, абсолютна цінність, мета, предмет і об'єкт служіння. Вона чітко регламентована, істинна, єдина для всіх, не залежить від особистого досвіду, переживань чи бажань. Значимість любові на різних рівнях людського життя з огляду на важливість і поширеність релігії, роль любові у формуванні людської свідомості зумовлює актуальність дослідження концепту любові в текстах Нового Завіту.

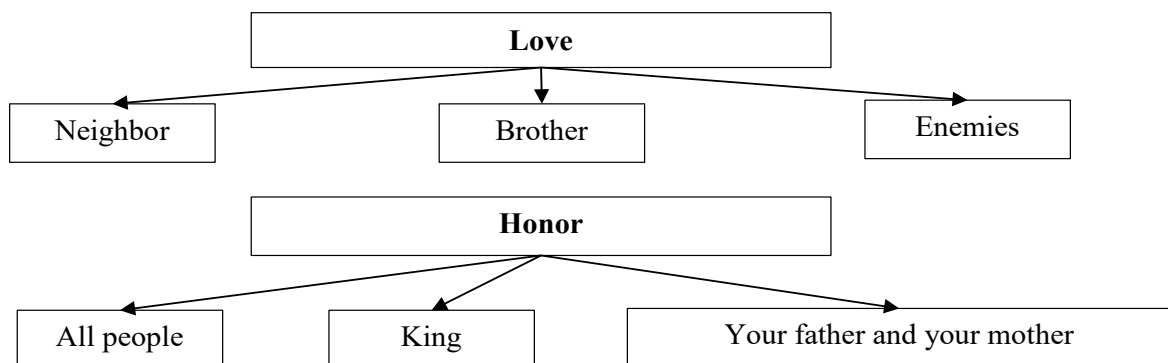

Рис. 5. Об'єкти символів концепту

Таким чином, любов є найемоційнішою ціннісною відповіддю, любов за своєю сутністю є завжди актуальною, тобто продовжує існувати як персональна реальність, навіть за умови, якщо людина не актуалізує її; любов передбачає

пов'язане з нею відчуття єдності з навколишнім середовищем; любов – джерело радості та благодаті, любов не передбачає взаємності, а отже, не може мати негативний аспект незадоволеності.

Список літератури:

1. Антіпова О. П. Лінгвофілософські засади сучасного релігійного дискурсу. *Вісник НАУ. Серія: Філософія. Культурологія*. 2016. № 2 (24). С. 36–39.
2. Біблія. URL: <https://bible.by/> (дата звернення: 23.03.2020).
3. Соболева Е. В. Религиозный дискурс: ценности и жанры. *Знание. Понимание. Умение*. 2008. № 1. С. 162–167.
4. Богачевская И. В. Религиозный дискурс как объект философско-религиоведческой рефлексии. *Вопросы духовной культуры - философские науки: Культура народов Причерноморья*. 2006. № 79. С. 119–121.
5. Жданова И. В. Семантико-структурная и функциональная специфика заглавий богословско-религиозного жанра. *Молодой ученый*. 2011. № 3. Т. 2. С. 12–17. URL: <https://moluch.ru/archive/26/2773/> (дата звернення: 17.03.2020).
6. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс; Волгоград. Гос. Пед. Ун-т; н. -и. Лаб. «АКСИОЛ. ЛИНГВИСТИКА». Волгоград: Перемена, 2002. 476 с.
7. Шарикова Л. А. Основы теории дискурса: словарный дискурс. *Альманах современной науки и образования*. 2008. № 2–1. С. 212–214.

Vyshpolska I. S. THE SEMANTICS OF LOVE IN THE CANONICAL TEXT OF THE NEW TESTAMENT

The article deals with the analysis of the semantics of love in the canonical text of the New Testament. Religion as one of the ancient social institutions is the object of numerous scientific researches: cultural, sociology, religious studies, etc. This is determined with the important social role of religious functions and the significant influence of religion on the formation of the world perception of a human. This leads to increase of interest towards religious discourse. The study of discourse allows us to establish a connection between consciousness and language, to determine the process of cognition, both the outer and the inner world of humanity, to determine the matrix dominants of communication processes and the tools of influence on human consciousness.

With the development of mass media, an effective means of disseminating any information and “currency” of the 21st century, religion becomes accessible to everyone and spreads quickly and without restriction. This justifies not only scientific interest but also the emergence of new categories of religious discourse: “mass media religions discourse” or “religious media discourse”, which once more reiterates the importance of this study.

The cognitive nature of religious discourse deals with the formation of value orientations, certain views, beliefs, that influence the dominant behavior of the individual. The core of religious discourse is the system of values, the most important, the highest and absolute of which is love. Love is an important concept for the physical and the earthly world, as well as plays a significant role in religious concepts. A significant amount of research on religious discourse and the concept of “love”, with the focus on the synthesis of already grounded scientific provisions and the results obtained, does not exclude the possibility of finding new approaches due to the peculiarities of conceptualization of linguistic artifacts. The mentioned above also indicates the relevance and necessity of research of the “love” concept through the prism of lexical features of one of the main law texts – the New Testament. This article will clarify the basis of the concept of love in English religious discourse.

Key words: love, semantics of love, canonical text, New Testament, religious discourse, concept of love.